

LLIBRES

LA NECESSITAT DE COMENTARIS D'AUDICIONS MUSICALS: EL MODEL DE ROBERT GERHARD I DE JOAQUIM HOMS

Joaquim Homs: *Antologia de la música contemporània*. Ed. Pòrtic, Barcelona, 2001.

Coincidint amb l'any del 95è aniversari de Joaquim Homs s'ha publicat recentment un llibre seu que ens transporta a la música contemporània i a les activitats musicals que el Club 49, format l'any 1949 per alguns membres supervivents no exiliats del grup d'Amics de l'Art Nou (ADLAN), va dur a terme. Val a dir, però, que no va ser el Club 49 el primer a realitzar activitats com les descrites per Homs. Abans de la Guerra Civil en el Club Discòfils s'havien propiciat ja activitats d'aquesta mena, i fou Robert Gerhard un dels màxims impulsors i innovadors al respecte. En realitat les activitats del Club 49 no són sinó una conseqüència de les activitats dutes a terme amb anterioritat en el Club Discòfils. El propòsit d'aquest article és, a partir d'una breu revisió de la tasca feta per tots dos grups, incidir en la importància de les audicions comentades.

Antologia de la música contemporània, editat per Pòrtic, amb textos de Carles F. Maristany i pròleg de Francesc Bonastre, recrea els comentaris musicals que es van dur a terme en dos cicles durant unes audicions enregistrades en disc destinades, com s'esmenta en el llibre, a una "extraordinàriament petita minoria de persones". Eren els membres del Club 49 que, gràcies a la ben assortida discoteca de Pere Casadevall, president del Club, i de Joan Prats, ànima del grup, van gaudir de la música de compositors que ens han obert un camí en la música contemporània. L'objectiu era continuar amb el mateix esperit que el Club Discòfils de l'Associació Pro Música tenia quan va ser fundat l'any 1935.

Els dos cicles d'audicions comentades van tenir lloc a Barcelona. El primer comprèn deu audicions i es desenvolupà del 16 de gener al 4 de juny de 1952, al local social del Club 49. El segon cicle consta de vint-i-vuit audicions que es van realitzar a la Sala Gaspar —entre el 4 de març de 1953 i el 22 de gener de 1958— i a la casa Aixelà —del 16 d'abril

de 1958 al 9 de maig de 1962. Cal remarcar que, a més del gran valor d'escoltar autors que encara avui no són fàcilment programats en els nostres teatres (A. Berg, J. Cage, R. Gerhard, P. Hindemith, D. Milhand, A. Schönberg, I. Stravinsky...), s'ha d'afegir el gran mèrit de reprendre l'activitat musical després de la desfeta de la Guerra Civil, en ple franquisme, quan Barcelona era pràcticament un "desert musical".

Joaquim Homs fou el comentarista principal d'aquestes audicions. Únic deixeble de Robert Gerhard, ha demostrat ser un gran músic i amb el seu constant treball silenciós es fa mereixedor del nostre reconeixement per viure 95 anys al servei de la música i del progrés del país. A més a més de les més de dues-centes obres compostes, ha sabut recollir el testimoni de Gerhard i contribuir a la difusió de la música contemporània com a transmissor d'uns valors musicals molt rics i poc comercials. En aquest sentit el mateix Homs és conscient de l'herència de Gerhard. En el seu llibre Robert Gerhard i la seva obra ens obre un camí de reflexió a la música contemporània de la mà de Gerhard i som convidats a examinar i estudiar els comentaris dedicats pel mestre vallenc als Discòfils de l'Associació Pro Música.

Robert Gerhard, al marge del seu treball en la composició, col·laborà molt intensament durant els anys de la República en l'activitat musical del país. Traduí llibres de l'alemany per a l'editorial Labor i publicava també articles de caràcter musical en diverses revistes com ara la Revista de Catalunya i el Setmanari Mirador. Treballà també a la Biblioteca de Catalunya, al costat de mossèn Higiní Anglès, on edità algunes obres anti-

gues de Soler i Terradelles. A més de ser un home clau en la política educativa de la Generalitat de Catalunya, durant la República va ser professor de l'Escola Normal de Mestres i membre de la Sotsponència Musical del Consell de la Música que va crear el Conseller de Cultura Ventura Gassol.

Sempre actiu, va participar en els cicles de concerts organitzats per la novella Associació de Música Antiga, constituïda al principi de 1934, i pel Club Discòfils, que es va fundar al començament de l'any 1935 com a Associació Pro Música amb l'empenta de Ricard Gomis i el suport de persones tan prestigioses com Higiní Anglès, Conxita Badia, R. Lamote de Grignon o F. Marshall. Gerhard va impartir un curs d'audicions comentades en deu sessions (de febrer a juny) a petició d'aquest Club Discòfils l'any 1935. Encara que no totes les audicions escollides per ell són d'autors contemporanis, sí que podem dir que moltes de les obres que Gerhard va comentar amb molt d'entusiasme pertanyen a compositors que obren un camí cap a la "nova música". Es tractava d'analitzar l'obra d'autors que no només eren contemporanis seus, sinó que també representaven per a ell un model a seguir i que en ocasions van ser els seus mestres, com és el cas d'Arnold Schönberg. Gerhard oblidava sovint l'estructura musical que comenta per endinsar-se en l'anàlisi de quin és el veritable esperit musical que correspon a l'artista en cada època i que ha de determinar el caràcter de la composició.

Al marge de les qüestions genuïnament musicals, Robert Gerhard explica també als membres del Club Discòfils la durada de cada composició i el nombre de cares del disc en què està continguda cada obra, fet al qual dona força importància. Quan la composició és tallada en el seu moment culminant (cas del Quartet op.7 de Béla Bartók) convida l'auditori a salvar mentalment la interrupció per tal d'enllaçar el primer tema amb el segon.

Les conferències que impartí Gerhard van ser dedicades a l'obra dels següents compositors i estructurades en deu sessions: 1- Alois Haba i Claude Debussy; 2- J. S. Bach; 3- W. A. Mozart y F. Schubert; 4- H. Wolf, I.

Stravinsky i P. Hindemith; 5- Francisco Salinas i Claudio Monteverdi; 6- I. Stravinsky; 7- Dimitri Sostakovich; 8- G. F. Händel, F. Schubert i W. A. Mozart; 9- P. Hindemith i F. Schubert; i 10- A. Schönberg i Béla Bartók. La major part dels comentaris són escrits verticalment en uns fulls format quartilla, escrits hològrafs, al recto de les planes en tinta negra. La mida d'aquestes quartilles oscil·la entre 13'9/14 cm d'amplada i 21'6/22 cm de llargada, encara que les línies que segueixen la darrera sessió del curs, dedicada a Schönberg i Bartók, estan escrites horitzontalment amb tinta negra i tenen una mida exacta de 16'2 cm de llargada per 22'4 cm d'amplada.

El fons documental prové de la terra que va veure néixer el músic l'any 1896, Valls. A l'Institut d'Estudis Vallencs (IEV) es troben aquests comentaris musicals en una caixa de cartó, la número 1, que també inclou més manuscrits del llegat no musical de Gerhard com ara quaderns, un epistolari i documentació personal.

Robert Gerhard ens diu: "La música no seria música si la paraula pogués explicar-la". Hi estem d'acord; però convé també despertar un diàleg interior que ens mantingui oberts i receptius per a copsar el sentit i sentiment més purs de l'obra musical dins nostre. L'audició comentada ens ajuda en aquest camí perquè ens permet d'arribar a uns coneixements que ens possibiliten ampliar horitzons i desenvolupar cada cop més la nostra facultat d'escoltar activament i receptivament.

També, en uns apunts escrits en una llibreta dipositada a l'IEV, comenta que arribar a l'atonalitat no és cosa que es faci d'avui per demà. No és un pas que es doni premeditadament dient: "avui començo a fer música atonal"; ens hi trobem sense haver-ho pensat. Són les petites audicions de cada dia les que ens faran reflexionar sobre els motius que empenyen molts músics, en paraules també de Gerhard: "a deixar els camins passats, a buscar camins nous". És en aquest sentit que són necessàries les audicions comentades. I a Reus, disposant d'espais adequats i d'entitats per dur a terme aquesta tasca, la voluntat de concretar-la no ens hauria de manca. Carme Domingo

ECONOMIA I NACIÓ (Ernest Lluch, 1976)

Ernest Lluch: *La via valenciana*. [Introducció, epíleg i bibliografia de Vicent Soler], Editorial Afers, Catarroja-Barcelona, 2001.

"Cal no caure en cap cas en un neopositivisme, ni en un historicisme, ni en un economicisme" ["Per Una Teoria dels Països Catalans", *Serra d'or*, març, 1976].

El camí llarg de la institucionalització de la ciència econòmica a València ["Introducció" de Vicent Soler, pàg. 26-52], impulsada a la segona meitat dels anys seixanta amb la creació de la Facultat de Ciències Econòmiques, comportà el procés sistemàtic d'anàlisi de l'evolució de l'economia en el qual intervenien comparativament estrictes factors econòmics amb derivacions polítiques i cíviques que esdevien una crítica cap a visions simplistes des del mateix Principat: "la Universitat te l'obligació d'estar oberta als problemes del seu territori [...]. Sovint el judici és emès per persones que des de més amunt de l'Ebre vénen a veure el País Valencià. Parlen amb dues o tres persones, degudament escollides, i tornen a traspasar el riu amb un sac de seguretats "[s.n.]" (pàg. 222-223). Així, doncs, els debats sobre les causes de la no-industrialització (Emili Giralt: "antecedents històrics", 1970) van dur a demanar-se, també, sobre la trajectòria històrica d'una burgesia que no va exercir el paper de directora i que va identificar-se amb una política espanyola restauracionista, amb totes les conseqüències que això va comportar per a un no-reeiximent de la nacionalització dels valencians des de la cultura a la política valencianista en el conjunt del segle

XX (descomptant iniciatives com "València Nova" [1907] o el període republicà amb l'organització de l'Agrupació Valencianista Republicana o el Partit Valencianista d'Esquerres). Per tant, el nexa entre creixement econòmic i política general anaven (van) indistriablement units. I aquest clima 'cívic' de les interpretacions socials de l'economia valenciana és el que hi havia sota l'elaboració de *La Via Valenciana*, quan el 1975 va guanyar el premi d'assaig Joan Fuster. El bloc de forces polítiques organitzat a través de la reivindicació nacional des del PSAN (fundat a València el 1974), del socialisme valencianista al voltant del Partit Socialista del País Valencià [1973-1976], Germania Socialista (1971) o sectors renovadors del Partit Comunista del País Valencià (amb el portaveu *Cal Diu*), que acabà quallant en la redacció de l'Estatut Nacional d'Autonomia d'Elx (1975), contextualitzaven reflexions teòriques que proposaven —des de la universitat— nous enfocaments metodològics per aprofundir en la qüestió nacional valenciana. Així, Lluch reconeix que entre els anys seixanta i setanta "el País ha anat prenent consciència" (pàg. 65). És a dir, l'assaig de Lluch es produïa en una conjuntura d'acumulació de treball polític i esforç intel·lectual (car no es divorciava tasca reflexiva de praxi política) per a legitimar una estratègia política pròpia que des d'un País Valencià autònom que no trenqués pas vies de relació amb la resta de la nació cultural.

La recerca que va dur a terme Ernest Lluch sobre la formació social del País, s'emmarca, doncs, en la perspectiva de la 'revolució democràtica' postfranquista. I va evidenciar un doble debat. Estudiar els camins d'una ideologia industrialista discontinua, i analitzar les actituds de la classe dominant valenciana ("Economia i ideologia a la indústria sedera" [esp. pàg. 117-118] i "Models i ideologies d'industrialització"). La hipòtesi central que manté l'economista és que "la industrialització arribà no pels camins que sovint es pensava: la gran indústria forastera —privada o estatal— o estrangera, sinó pel desenvolupament de la ja existent [...]. Si la manca de visió de la necessitat d'una acceleració de la indústria és reflex d'una classe dominant que no sap preveure el desenvolupament de la seva comunitat, globalment, com a mane-